

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

ΣΙΩΠΗ!

Τὸ θαῦμα τῶν πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας! Δὲν διαρκεῖ ποτὲ περισσότερο· διότι ἄλλωθις ὁ κόσμος ὁ ἀσθανόμενος καὶ ἐπηρεαζόμενος, θὰ ἐτρελαίνετο σίγουρα μέσα εἰς τὴν μέθην τῆς ἀπολαύσεως καὶ εἰς πέλαγος ὀνειρῶν καὶ ὁραμάτων πέραν τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

Ἄς κατέβουμε σιγά-σιγά τὸ μονοπάτι ἀνάμεσα ἀπὸ πεύκα καὶ σκίνα· τ' ἀνοίγματα, λές καὶ εἶνε παραγγελία, ἢ ἀφημένα ἀπὸ τὸν ἄφθαστο καὶ ἀμίμητο τεχνίτη γιὰ νὰ σοῦ δείξουν τὴν τέλεια ἀρμονία καὶ τὴ συμφωνία τοῦ γλαυκοῦ μὲ τὸ πράσινο. Οἱ βελόνες τῶν πεύκων ἀνοιχτόχρωμες καὶ οἱ τοῦφες τῶν σκίνων καὶ τῶν πριναριῶν οἱ ὀμπρέλλες μὲ τὰ βαθεῖα χρώματα, γίνονται μπουκετακια ριγμένα μακρὰ στὸ βαθυγάλαξο τοῦ ἀκρογιαλοῦ, πού περιβάλλεται κατακόρυφα σχεδόν. Ροβολᾶμε καὶ γλιστρᾶμε καὶ κατακυλᾶμε σὲς ριγμένες βελόνες τῶν πεύκων· κρατιώμαστε ἀπ' τοὺς ζαβούς κορμούς καὶ τ' ἀντιρροῖα καὶ πότε πότε ἀφινόμεστε στὸν κατήφορο. Ὁ ἄνθρωπος, ἅμα βρεθῇ ἀγκαλιασμένος μέσα στὸν κόρφο τῆς φύσεως καὶ ἀφίσχῃ τὸν ἑαυτό του, καὶ ξεχαστῇ, γίνεται παιδί ξανά, γίνεται σὰν πρωτόλογος, σὰν τὸν ξεχασμένο ἐκεῖνο πρόγονό μας πού σκίρτησε κι' ἀναγῆλκισε στὸ πρῶτο χᾶδι τοῦ βαλσαμωμένου ἄερα, στὸ γαργάλημα τοῦ φύλλου, στὸ παίχνιδι τοῦ δεντροκλαδιοῦ, καὶ στὸ φίλημα καὶ τὸ σφιξίμο τῆς αἰώνας μητέρας, τῆς θάλασσας.

Δὲν ξεγινιέται εὐκόλα φαίνεται ἐκεῖνη ἡ στιγμή, ἡ ἀλησμόνητη· γιὰ τὸ σκίρτημα καὶ τὸ ἀναγῆλκισμα καὶ τὸ κρυφὸ καρδιοχτύπι βρῖσκονται χιλιάδες αἰῶνες μαζί μας σφιχτοπλεγμένα μὲ τὰ ἄδυστα τῆς ψυχῆς μας, καὶ μὲ τὴν μυριάδες ἀόρατες κλωστὲς πού διευθύνουν τὸ ἀξεδιάνυκτο ἐγὼ καὶ μᾶς κυβερνᾶνε πρὸς τ' ἄγνωστο, τὸ σκοτεινὸ καὶ τὸ μυστήριον. Νά μας τώρα κάτω στὴν ἀκρογιαλιά! Ὁραῖα βέβαια εἶνε καὶ τὸ χρῶμα τοῦ πελάγου, καὶ τὸ φῶς πού σκεπάζει τὰ πάντα, καὶ τῆς ἡμέρας ἡ χαρὰ, καὶ τὸ πανηγύρι τῆς ζωῆς, πού μέσα του σέρνονται καὶ πηδοῦν, καὶ πετοῦν, καὶ σκίροῦν κι' ἀνατριχιάζουν ὅλα τὰ πλάσματα καὶ τὰ ὄντα, ἀπὸ τὸ σκουλήκι καὶ τὸ σερπετό, ὡς τὸ γλάρο τὸν σπαθοφτέρουγο, καὶ τὸν χαρούμενο πηδηχτὸ σπουργίτη. Ὁ ἥλιος χαίρεται, καὶ λούζει, καὶ χαϊδεύει, καὶ παίζει, καὶ δημιουργεῖ τις ὁμορφιὰς ἀπ' τὸ τίποτα, καὶ τὴν καλονῇ ἀπ' τὴν ἀσχημιά καὶ κάνει διαμάντι τὸ παλιόγαλο, καὶ δημιουργεῖ τὰ αἰθέρια, καὶ κάνει τὰ βουνὰ νὰ χροιογελᾶσουν καὶ τὴ θάλασσα νὰ γύνη ἀήμια καὶ χρυσάφια.

Μὰ τοῦτο εἶνε τὸ συνηθισμένο καὶ τὸ καθημερινό. Ἐκεῖνο πού χαρίζει σπάνια, εἶν' τις ὥρες πού ἐτοιμάζεται νὰ γείρη, νὰ βασιλέψῃ καὶ νὰ πᾶν νὰ βρῇ τὴ μάνα του, κατὰ τὸ τραγούδι τὸ ἀθάνατο. Εἶνε τὸ ἡλιόγεμα, ὅτε ἀπὸ τὸ ἀπό-

στρατὴ ἔλαμψε μπροστά του; Κι' αὐτὸς ὁ μουσουργὸς μὲ τὴν τέχνη του πού ἐκφράζει τις πιὸ φευγαλέες στιγμὲς καὶ εἰκόνες καὶ τὰ πιὸ ἀόριστα αἰσθήματα καὶ τοὺς ἀπερίγραπτους πόθους δὲν θὰ μπορούσε νὰ προφτάσῃ τὴν ἀλλαγὴ. Κόσμος γενιέται καὶ κόσμος πεθαίνει ἰδανικός, ἀόριστος, ἀσύλληπτος. Τὰ πράγματα, τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ στοιχεῖα δὲν εἶνε πιὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐξαυλῶνται καὶ γίνονται χρώμα, φῶς, σκιά, παίχνιδισμα, μάγεμα καὶ ὄνειρο. Ὅχι μόνον τὸ μάτι δὲν μπορεί νὰ τὰ πιάσῃ καὶ νὰ τὰ αἰχμαλωτίσῃ, μὰ οὐτε ἡ ψυχὴ μὲ τοὺς δυνατοὺς κι' ἀκράτητους πόθους, καὶ τὴν αὐτὴ ἀστραποβολὴ πού λάμπει σ' ἓνα μονάχα ἀπειροστό τοῦ χρόνου κι' ὕστερα οὐδὲν.

Αὐτὴ τὴ στιγμή ἐρχεται ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ βέβηλη φωνὴ τοῦ θαυμασμοῦ, μὲ κινήματα, μὲ προσκλήσεις, μὲ χίλιες ἐκδηλώσεις πού μολύνουν κι' ἀμαυρώνουν, μὲ ἐπιφωνήματα βάνουσα, νὰ τὴν θολώσῃ, νὰ τὴν ὠχράνῃ, νὰ τὴν οὐδύσῃ.

— Κυττάξετε κύριε! Τί ὠραία! Τί θαῦμα. Τί μυστήρια! Κινήματα χειρῶν· γούρλωμα ματιῶν· πηδήματα χαρᾶς, γέλια καὶ χάχανα. Μέσα σ' ὅλην τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν μαγείαν, αὐτὸ εἶταν τὸ μελάνωμα τῆς εἰκόνος, αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη στιγμή, πού ἀρμονίζεται ἡ ἀθάνατη, ἡ λάλα καὶ πολυμίλητη... σιωπὴ!

ΛΑΥΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΠΟΥΤΕΧΑΘΗΣΑΝ

ΟΙ ΟΡΔΑΝΙΔΗΣ

Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ καὶ καλοὶ διορθωταὶ ἐφημερίδων, περιοδικῶν, συγγραμμάτων καὶ παντὸς ἐν γένει ἐντύπου· ἀλλ' ὅπως οἱ τιτοφόροι προτάσσουν τοῦ χαρακτηριστικοῦ παρεπινύμου των, ἄλλοι μὲν ἓνα φόν ἢ ἓνα ὄψ, ἄλλοι δὲ ἓνα ντὲ ἢ ντὲ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἔτσι καὶ οἱ σύγχρονοι διορθωταὶ πρέπει νὰ προτάσσουν τοῦ ἐπαγγέλματος των ἓνα καὶ: δηλ. καὶ διορθωταί.

Ὁ Ὀρδανίδης ὅμως ἦταν μόνον διορθωτής, ὅπως θὰ ἤμπορούσε νὰ εἶνε μεταλωματῆς καὶ ὄχι παπουτζῆς, γαντοτζῆς καὶ ὄχι χαλκιᾶς. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ καὶ γράμματα ἐγνώριζε, θὰ εἴμπορούσε μάλιστα κανεὶς νὰ τὸν χαρακτηρίσῃ ὡς φιλόλογον, καὶ ἀκαταπόνητος εἰς τὴν ἐργασίαν ἡτο;

Δὲν ἦτο φιλόδοξος, ἰδοὺ ὁ λόγος· καὶ προπάντων δὲν ἤθελε νὰ γίνεταί λόγος περὶ αὐτοῦ. Ἦτο φιλόσοφος, καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας δύναται νὰ εὕρῃ ἄλλον σταθμὸν ἐκτὸς τοῦ Ὀρδανίδου, ὅταν ἀπὸ τὸν Διογένην ἀποφασίσῃ νὰ πάρῃ τὸν κατήφορον.

Ἦτο ἀσκητής. Διὰ τὴν νὰ ὑπάρχουν τάχα ἀσκητῆς θρησκείας καὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ τῶν γραμμάτων;

Καὶ ὅταν παρ' ἐμέριζε, διὰ νὰ περάσῃ ἓνα ὄχημα, σῦρον μεγαλοπρεπῆ Κύριον μὲ μεγαλοπρεπεστέρους ἵππους καὶ μεγαλοπρεπεστάτους ἀμαξηλάτας ἐν στολῇ, ἐξεκαρδίζετο ἀπὸ τὰ γέλια, ὄχι διότι

ἐφθόνηι, ἀφοῦ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐδέχετο νὰ ἀνταλλάξῃ ὑπόστασιν καὶ ἐμφάνισιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. Καὶ ἐξηκολούθει τὸν δρόμον του βαδίζων εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ καὶ οὐδὲν ἔχων νὰ φοβηθῇ ἔξω ἀπὸ τὸ περασμένον μεγαλεῖον τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται σοῦστα καὶ φέρει ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν πλευρᾶς ζωγραφισμένον χέρι δεικνύον διὰ τοῦ λιχανοῦ ἐμπρός! ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης ἀνθοδέσμην ὁδῶν. (Ἐνταῦθα εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνοίξωμεν μίαν παρενθέσιν καὶ νὰ κάμωμεν γνωστόν, ὅτι σοφὸς Γερμανὸς μὲ παρεκάλει δι' ἐπιστολῶν του νὰ τοῦ ἐξηγήσω τί σημασίαν ἔχουν αὐτὰ τὰ σύμβολα τῆς σοῦστας καὶ ἂν κρύπτουν καμμίαν ἐθιμοδοξασίαν).

Ὁ Ὀρδανίδης ἦτο ὑπερύψηλος καὶ ὀλίγον κυρτός· εὐσωμὸς δὲ χωρὶς νὰ εἶνε παχύς. Ἡ διασκευὴ μάλιστα τοῦ σκελετοῦ του κατεδείκνυνεν ὅτι τὰ ὀστά του ἦσαν προωρισμένα διὰ παχύτατον ἀνθρώπον.

Ἐφοροῦσε ἓνα στακτὶ ἐπανωφόρι, τὸ ὁποῖον ἐφθανε κάτω τῶν γονάτων του· λαϊκὸν ὁρᾶσον. Ἀπὸ τὸν μὲν χειμῶνα ἐκάλυπτε τὰ ὀστέα του, τὸ δὲ καλοκαίρι τὴν γυμνότητά του. Ἦγγονε τὴν ὑπαρξίν τῆς κάλτσας καὶ τοὺς γυμνοὺς πόδας του ἔχωνε μέσα εἰς πελώριες μαύρες παντόφλες πού τοὺς ἐπατοῦσε τὴν φτέρνα. Τὸ κεφάλι του ἦτο πάντοτε ἀκάλυπτον, ἐφρόντιζε δὲ πάντοτε νὰ μὴ μακραίνουν τὰ μαλλιά του καὶ νὰ μὴν εἶνε ἀξύριστος, καίτοι συνήθως ἐπιστρώμα ἀπὸ μαύρας τρίχας τῶν παρειῶν του ἐσχίαζε τὸ ὠχρόν του πρόσωπον, ὅπως καὶ τὸ λεπτὸν καὶ πρὸς τὰ κάτω φερόμενον μουστάκι του καὶ ἡ γρυπὴ μύτη του προσέδιδον εἰς αὐτὸν τὴν ἐμφάνισιν τελείας ἀνατολικῆς μορφῆς.

Δὲν ἦτο φερέοικος καὶ ὡς φοβούμενος τὰς παρενοχλήσεις καὶ ὡς ἠναγκασμένος νὰ ἐκτελῇ ἐνίοτε διορθωτικὴν ἐργασίαν καὶ κατ' οἶκον, κατ' ἐξάφρῃς ὁμῶς, διότι εἰς τὰ τυπογραφεῖα ἠρᾶσκετο νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ παντῇ χαριτωμένα εἰς τὰ ἐκτοξευόμενα ἐναντίον τοῦ λαϊκοῦ σκόμματα.

Ἐπειδὴ ὁμῶς πολλάκις πλὴν τῶν ἐργῶν ἐδιόρθωνε καὶ τοὺς συγγραφεῖς των, εἶχεν εἰς τὰ ἀγανῇ τοῦ ἐπανωφορίου του θυλάκια ἀποκόμματα κόκκινου μολυβιοῦ, μὲ τὰ ὁποῖα ἐθετεν ἐρωτηματικά εἰς τὰς τυχόν γλωσσικάς ἢ ὀρθογραφικάς ἀφωρίας του, ὅταν, ἐννοεῖται, ὁ διορθωόμενος ἦτον ὁποσδήποτε ἀξίος λόγου.

Κατ' ἀνάγκην ὁμῶς καὶ κατὰ προτίμησιν ἐξέλεγε διὰ κατοικίαν του δωμάτιον εἰς ἐρειπωμένης ὁπωσδήποτε, πάντως δὲ εἰς παλαιὰς οἰκίας, καίτοι ἦτο ἐχθρὸς ἀσπονδος τῆς παλαιότητος καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀρχαιομανῆς.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπεράτωσα τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὰ μνημειολογικά ζητήματα μὲ διεφώνησε καὶ μὲ ἐτίμησε μὲ ἐπιστολιμαῖα σημειώματά του, τῶν ὁποίων τὰ πρωτότυπα φυλάττει διὰ κάποιο μουσεῖον ἀντικειμένων τῶν λογίων καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ὁπωσδήποτε σχετιζομένων. Τὰ σημειώματα αὐτὰ δὲν θὰ ἦτο δίκαιον νὰ μείνουν ἄγνωστα.

Εἴπομεν ὅτι ἦτο ἀρχαιομανῆς καὶ ὁ γῦρος τῆς

Ἀκροπόλεως τὸν ὁποῖον ἐξετέλει κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου σούρνοντας τὰ κατὰ τὸν ἦτο ὁ τακτικός του περίπατος. Καὶ κάποτε, ὅταν εἶδε κουκουβάγιαν νὰ ἐμφανισθῇ καὶ νὰ πετάξῃ ἀπὸ ὀπὴν τόσον τινὸς τῶν ἐπὶ τῇ γῇ, ἀνεφώνησε στενά-ζων καὶ κουνῶν τὸ κεφάλι του:

— Ἰδοὺ κατοικία τὴν ὁποίαν θὰ εἴμπορούσε κανεὶς νὰ ζηλεύσῃ!

Τὰ πρὸς ἐμὲ ἀποσταλέντα ἀνυπογράφως σημειώματά του εἶναι τρία· τὸ ἓν εἶνε γραμμένον ἐπὶ τοῦ ἀνυπόγραφου μέρους προκηρύξεως τῆς «Νέας ἑμπορικῆς Ἀκαδημίας» καὶ τὰ ἄλλα δύο ἐπὶ φαικέλου χρώματος κυανοῦ διασθέντος.

Εἰς τὸ πρῶτον σημειώνει τὰ ἑξῆς:

«Ἐννε Ἀθηναῖε, οὐλε, salve.

Ὁ ἐτοιμόρροπος πύργος τοῦ πανεπιστημίου παρὰ τὸ συστάειν τῆς Πλάκας εἰς τὴν ὁδὸν Σχολείου, μὴ κρύπτων τὰ ὀστά τοῦ κληροδότου

Α. ΜΠΕΝΑΡ.—«Ὁ Ἰσπανικὸς χορὸς».

Αὐτὰ μὴ φαίνεται πὸς ὅλας; μὴ νομίζετε ὡς ἄνθρωποι, πὸς μποροῦντε γελῆσαι ἄνθρωπον; γινώσκοντες τὴν φύσιν τῶν δικῶν του, καὶ μάλιστα τὴν ὥρα που κατόπι θὰ σταματήσει ἡ σκεψὶ του σὲς πύλες τῆς Αἰωνιότητος, γὰρ τὴν ὁποῖαν τ' ἄνθρωποινα λόγια εἰνε βουβὰ! Καὶ βέβαια μᾶς ἐπιτρέπει να ἐλπίζουμε, κύριοι, πὸς οἱ ἀρετές του, κ' ἡ χηρὰ που ἔλαβε τοῦ πνευματος

Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΟΝ ΒΙΟΛΟΓΟΝ ΣΛΑΙΧ

Είς τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν Βάισμαν ὀφείλεται σπουδαιότατη ἀνακάλυψις, ἡ τῆς ἀθανασίας τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν: τῶν πρωτοζῶων, βακτηριδίων, μονάδων. Ὁ Βάισμαν ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ ἀρχέγονοι αὐταὶ μορφαὶ τῆς ζωῆς, τὰ μονοκύτταρα ὄντα, δὲν φοροῦνται τὸν θάνατον, διότι δὲν γίνονται θύματα τοῦ. Ζῶντες ὁργανισμοὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, τῆς ἰδίας μορφῆς καὶ ὀντότητος, ἐξελίσσονται ἐν ἀδιαιλείτῳ διαδοχικῇ ἀκολουθίᾳ οἱ μὲν ἐκ τῶν δέ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν δὲ ταύτην δὲν ὑπάρχουν, οὐτε πτώματα, οὐτε σήψις, οὐτε ἀποσύνθεσις. Ἐκ τοῦ μητρικοῦ κυττάρου γεννῶνται δύο θυγατέρες, αὗται παράγον πάλιν 4 ἐγγόνους, οἱ ἐγγόνου 16 δισέγγονους, οἱ δισέγγονοι 64 τρισεγγόνους καὶ οὕτω καθέξῃς, δεδομένου ὅτι ἕκαστος τῶν ὁργανισμῶν τούτων γεννᾷ νέον ὃν ἐκ τοῦ σώματός του, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ ζῇ αὐτοτελῶς, διότι τὸ σῶμα ἕκαστου μητρικοῦ κυττάρου ἀποσχιζόμενον ἁπλῶς γεννᾷ 16, 64, 4096 κ.τ.λ. πλάσματα. Εἰς μίαν σειράν γενεῶν, τὴν ὅταν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν, ζῶσι πλησίον ἀλλήλων 50.000 οἰκονόμειαι κατὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τριῶναιων ἡμερῶν, ἐνῷ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀριθμούμεν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μὲν 60 γενεάς. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει, οὐτε θάνατος, οὐτε πένθος, οὐτε κηδεία, οὐτε ἀποσύνθεσις. Πάντα τ' ἀναρίθμητα άτομα ταῦτα λαμβάνουν τὴν αὐτὴν μορφήν καὶ αὐτοτέλειαν, διεπόμενα ὑπὸ τῶν αὐτῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως, ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελεῖ καὶ ὁ πῶτος μητρικὸς ὁργανισμὸς. Ὅθεν ὑπάρχει ἐν προκειμένῳ μονιμότης ἰδιότης τῶν, ἀναρροῦσα πάντα δογματικὸν δαρβινισμόν. Διότι ἐδῶ ἀκριβῶς, εἰς τὰς πηγὰς τῆς πρωταρχικῆς ζωῆς, δὲν ἴπτο δυνατόν νὰ ἐπέλθουν μεταβολαὶ καὶ μεταβατικαὶ καταστάσεις, διὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν ὁποίων οἱ δαρβινισταὶ καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Χαϊνελ καθιερῶσιν ὑπεύθυνον τὴν βραχυτητα τοῦ χρόνου τῶν παρατηρήσεων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐλλείπει πᾶσα δυνατότης μεταβατικῶν καταστάσεων διὰ τοῦ χρόνου, λαμβάνο μὲνης δὲ ὑπ' ὀφιν τῆς ἡλικιωδούς ταχύτητος, μετ' ἧς αὐξανόμενοι καὶ πληθύνονται οἱ ἐν λόγῳ ὁργανισμοί, δὲ ἔκπερε νὰ ἔχουν ἡδὴ παρατηρηθῇ ἐντὸς δεκατηριδίων φαινόμενα τινα προσομοιώντα καὶ μεταβολῶν, ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὰς διαδοχικὰς ἀκολουθίας γενεῶν, αἱ ὁποῖαι ἀριθμοῦν πολλὰς χιλιαστίδας, τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ μάζης σχετικῶς ἀτλήτης ζωτικῆς ἐκτατάσεως. Οὐδέποτε ὅμως μεταβαλλεται τι ἐνταῦθα εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ πρωταρχικοῦ στελέχους. Ὁ αὐτὸς ρυθμὸς τῆς μορφῆς καὶ τῆς

του, καὶ ὁ σεβασμὸς ποὺ εἶχε πρὸς τὴ θρησκείαν, θὰ συντελέσουν νὰ χρησιμοποιῇ τὴς ἀδυναμίας του Αἰώνια Ἀγαθότητα, καὶ θὰ τὴν σπρώξουνε στὴν ἀρχαίαν.

«Κεῖνον, ποὺ κάνει αἰώνιον ὅτι τοῦ μοιάζει». Ρίξε τὰ μάτια σου σ' ἐτούτῃ τῇ γῇ, ὃ εὐτυχισμένο πνεῦμα, καὶ κοίταξέ τοις συμπόλεις σου ποὺ στέκουνε ποινέμειο γῆρω ἀπὸ τὸ ἀδεῖο φέρετρο ποὺ σοὺ κατασκιάσανε. Αἰστανθήκανε στενέειν εἰς πόρτες αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ὅταν ἐχυθῇσαν ἐδῶ μέσα κυριευμένοι ἀπὸ τὸν πόνο, γιὰ νὰ κλάψουνε, ὅχι πιά γιὰ σέ, ποὺ εἶσαι ἀξίος νὰ σέ ζηλέψουνε, μὰ γιὰ τὸν αὐτὸ τοῦ, ποὺ σέ χάσανε. Κοίταξέ αὐτὴ τὴ δάφνιν φυτόν ποὺ κάποιον δόστουχα χέρι ἐκόσμησε ἀπὸ τὸν ἐρημικὸν τοῖχο μιάς ἐρημοκκλησίας, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος τελείωνοντας τὸ φαιεῖν δρόμον του, ἔκανε νὰ σέ σιλωγοῖνται. Κοίταξέ τὴν, καὶ μὴ χαμογέλασες, ἐπειδὴ εἶνε ἐφ' ἡμέρας, καὶ σκέψου πῶς, ὅταν εἴσουν ἐπιβαρυνόμενοι μετ' ὁμοῦ τὸν τοῦ Ἀδάμ, τὴν ἀγαπῶντος σ' ἐν. Τὴν ἐβλάμει γιὰ νὰ σέ τιμῇ σέως ὅσο καλύτερα μὰς εἶτανε δυνατόν, γιὰ τις τόσες ὑποχωρήσεις ποὺ νοιώθαι με πῶς σοὺ χωστοίμει. Μ' ἂν θέλεις νὰ ἐξελεῖσθαι τὸ μέτρο, κόμει μου τὴν χάρι νὰ βοηθῇς μιά παρὰ κληρίαν, ποὺ ὅλοι ὅσοι βρίσκονται σ' ἐτούτῃ τὴν ἐκκλησίαν, νέοι καὶ γέροι, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι, εὐγενεῖς καὶ λαῖκοι, λόγοι καὶ ἀργάματα, ἰδιώτες καὶ ἀρχόντες, κοσμικοὶ καὶ κληρικοὶ, ὅλοι μ'. Ὡ! ἀθάνατο πνεῦμα, καὶ τῶν χειρῶν, καὶ τοῦ κεφαλίου, βλέπω νὰ βάζουνε στὰ χεῖρά μου. Ὡ! ἀθάνατο πνεῦμα, στὴν ἀγάπην ποὺ ἔτρεφες γιὰ ὅλα τὰ ἐξαιρετικὰ πράγματα, πλησίασε σὸ θρόνον τοῦ Παντοδυνάμου, εἰς μὴν τὰ χεῖρά σου ὑποπόδιο τῶν ποδῶν σου, καὶ, ἂν νόμος τοῦ Παραδείσου δὲν ἀπαγορεύει τὸ κλάμα, παρακάλεσέ τον διακρίνοντας καὶ φωνάζοντας, νὰ στελεχί σὴν γειτονική μας Πατρίδα τὴν Ἐλευθερίαν.

Τέλος

ἰδιότητος διατηρεῖται σταθερώτατος, οὐδεμία δὲ γίνεται προσαρμογὴ εἰς μεταβαλλόμενους συνθήκας. Ὁ ἄξων τῆς συστοφῆς τῶν μορίων εἶνε πάντοτε ὁ αὐτός, μεταβιβαζόμενος διὰ παραλλήλης σπορίων, δηλαδὴ πρωτογόνων σπερματικῶν πυρηνίσκων ἐν ρυθμικῇ ἐπαφῇ. Ἡ ἀνατέρω ἀντίληψις καὶ μόνη αὕτη, ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ κατὰ τινα τρόπον νοητὰ τὰ φαινόμενα τῆς κληρονομικότητος. Οὐδὲν ὕλικον στοιχεῖον μεταβιβάζεται ἀπὸ ατόμου εἰς άτομον, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν· οὐδὲν «ἰδιόπλοισμα» εἶνε μόνιμον. Μόνιμος εἶνε μόνον ἡ ρυθμικὴ ἀκολουθία τῶν κυμάτων τῶν αἰθέρος, κατατοπιζόμενον ἐν μοριακῷ στεροβίῳ εἰς ὁρισμένην κατεύθυνσιν. Τὰ γεννῶντα πύματα εἶνε ἀκριβῶς φορεῖς ρυθμοῦ μετὰ μεταδοτικὴν δύναμιν κατὰ τὴν ἐννοίαν μορφῆς κρυσταλλῶν μετ' ὁμοίας ἐκστάσεως κατευθύνσεως. Ὁ σπειροειδὴς στεροβίος ἐξαναγκάζει τὰ κύματα εἰς σπειροειδεῖς γραμμάς, ὃ ἐλλειπτικὸς εἰς ἐλλειπτικές, ὃ παραβολικὸς εἰς παραβολικάς. Πανταχοῦ ὑπάρχουσιν εἰς συστοφῇ τῶν αἰθέρος δημιουργεῖται τὰς αὐτὰς, ἐνίοτε ἰσὺν πολυπλόκους, φάσεις κρυσταλλῶν. Κατὰ ταῦτα μορφαὶ καὶ οὐσία καθίστανται μεταβιβάσιμοι διὰ ρυθμικῆς ἐπαφῆς, καθὼς ἀκριβῶς ὁρχοῦνται κόκκοι ἄμμου ἐπ' ὕαλινῃ πλακῶς κατὰ τὸν ρυθμικὸν ἀριθμὸν τῶν ἡζων τῶν βιολίων, πορτοκαριζόμενου ἱσχυρῶς καὶ καθέτως ἀνωθεν τῆς πλακῶς. Ἡ γέννησις εἶνε ρυθμικῇ ἐπαφῇ καὶ κρυσταλλῶν στεροβιῶδους. Εἰς ὁλόκληρον τὸν ὁργανικὸν βίον ὑπάρχει μεταβιβάσιμος μητρικὸς οιστοβίος καὶ φλογεροὶ πυρῆνες: τὰ σπέρματα. Κατὰ ταῦτα ἀποφύονται νὰ παραδειχθῶμεν, ὅτι ἡ τεραστία γεννητικὴ δύναμις καὶ ἡ διαδοχικὴ σειρά τῶν ατόμων τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν καθορίζονται ὑπ' ἀνάστατον μεταβιβάσεως κυτταρικῶν θρημμάτων, ἀπορροφῶντων χρώματα ἀνέλινῃς (χρωμόσωμα). Τὰ κυτταρικά ταῦτα θύμματα ἀνεφύονται μέχρι σημερινοῦ παρεμπιπτόντως ὡς ἀόσιμα κυτταρικά περικαλύμματα, ἀλλ' ἐνυπάρχουν εἰς ὅλα τὰ ζωικά καὶ τὰ φυτικά κύτταρα. Ὅπως λοιπὸν ἡ ἰδέα ὁρισμένων ζώωντων πλασμάτων εἶνε ἀθάνατος, οὕτως εἶνε τοιαύτη εἰς τοὺς μονοκυττάρους ὁργανισμοὺς καὶ ἡ μορφή, τὸ σῶμα, ὃ τρόπος τῆς δράσεως. Τοὺς ὁργανισμοὺς τούτους δύναται νὰ ἐξοντῶσιν ἐν καὶ μόνον, τὸ πῦρ. Μόνον διὰ τοῦ πυρὸς διαλυταὶ ὁ ὁργανισμὸς αἰθερῇ εἰς τὴν πρωταρχικὴν ὀρίαν του.

Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ καταπληκτικὸν τοῦτο γεγονός μίᾶς ἀποδείξεως σωματικῆς ἀθανασίας δὲν ἔστιν ἀποδεκτὸν ἀνεν ἀντιρρήσεων. Ἡ ἐξακριβωσις τού, καίτοι δὲ ἦτο ἀδιαφιλονίκητος, εἶδε νὰ κατατρέχῃ δεινὸν πλήγμα κατὰ τὸν ὕλισμον καὶ τοῦ δογματος τῆς προσωρινότητος καὶ ματαιότητος παντὸς γήϊνου. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνεχθῇ ἡ κατεδύσιν ἐκείνῃ τῇ γνώσεως, ἡ χρησιμοποιοῦσα φυσικὴν καὶ χημειαν ἀντὶ τῆς χρυσῆς κλειδῶς τῶν μυστηρίων τῆς Θεότητος. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τούτον συνιῆθη ἐπιστημονικὸς ἀγὼν, τὸν ὁποῖον διεξήγαγεν ἡσύχως καὶ ἀξιοπρεπῶς, μετὰ τὸν Βάισμαν, εἰς τὸν διαδοχικὸν αὐτοῦ ὁ Ντεφλίν. Ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ἀγῶνος προήλθε τὸ ἐξῆς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα: Οὐδεὶς καθηγμένης τῆς βιολογίας ἀπαλείψῃ σημερινοῦ τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τῆς ἀθανασίας, οὐδὲν δὲ ὑπάρχει βιολογικὸν μελετητήριον, μὴ ἐπιδικῶν μετὰ ζήλου τὴν διὰ πειραμάτων κατανοήσιν τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς ζωῆς.

Ἡ ἀθανασία τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν, πρωτοζῶων, βακτηριδίων, μονάδων, θεωρεῖται σημερινοῦ ὡς ἀναμείφρηστον γεγονός, μετὰ τὸν περιουσιζόμενον μόνον, ὅτι ἡ ἀθανασία αὕτη εἶνε σχετική, διότι, εἰς περιπτώσεων, καθ' ἣν ἡ τροπὴ ἐξαφανισθῇ ἡ γίνῃ ποικιλικὴ κατωτέρα, ἡ καθ' ἣν ἐπέλθῃ ἐκφυλισμὸς, μαρτυρεῖται ἡ φάσις νέας γεννήσεως, ἐπιφανερώς συνιζόμενον τὸν ἐξαφανισμὸν τοῦ εἴδους, παύει ἡ περαιτέρω διακρίσις καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἀθανασία. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶνε προεσπευσμένον, διότι, ἂν τις ἀπαρέσθῃ τὴν δυνατότητα τῆς διακρίσεως καὶ εἴδους ἀπὸ τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν, θ' ἀνακόψῃ μὲν τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν τῆς ἐξελίξεως, ἀλλ' ἐνὸς ἀποδείκνυται, ὅτι τὰ φαινομενικὰς νεκρὰ κύτταρα ἀναπαύονται μόνον καὶ ὑπνότευονται. Ἡ ἀθανασία τῶν μικροοργανισμῶν ἀνατέλλεται καὶ ἐπιβροδύνεται, ἀλλὰ δὲν ἐκμηδενίζεται διόλου. Τὰ σπορία μὲν, μικρὰ, πρῶτα κυτταρικά ἀσφαλιστικά κυστίδια, διαφυλάσσουν τὴν ὑπόθηκην τοῦ γένους τῶν καὶ τὴν δυνατότητα τῆς ἀνθίσσεως νέας γενεᾶς ατόμων, διὰ τὰς ἐπιτροφισμὸν τοῦτο ἐμμενέστερα βιοτικῇ συνθήκῃ, καθὼς ἀκριβῶς συμβαίνει ὡς πρὸς τοὺς πυρῆνας τοῦ οἴτου, τοὺς ἀνακαλυπτομένους ἐν Αἰγύπτῳ

εἰς τοὺς τάφους τῶν Φαραῶ. Οἱ πυρῆνες οὗτοι, ἀποδιδόμενοι εἰς τὴν γῆν, κατόπιν χυμειοποίησης, βλαστάνουν σφριγώδους καὶ καρποφόρους.

Κατὰ ταῦτα, τὸ γεγονός τῆς πραγματικῆς τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν ἀθανασίας, εἶνε ἀσφαλῶς ἐξηκριβωμένον καὶ ἀποδεδειγμένον. Οἱ μονοκύτταροι ὁργανισμοὶ εἶνε ἀθάνατοι.

Τὸ γεγονός τοῦτο δέον νὰ χρησιμοποιῇ καὶ ὡς βάσις τῆς μελέτης τοῦ προβλήματος τοῦ θανάτου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀντιστασμένης ζωῆς. Μέχρι τοῦδε οὐδεὶς ἦτο ἱκανὸς νὰ μαντεύσῃ τὴν βαρύτητα τοῦ γεγονότος τῆς ἀθανασίας τῆς πυρηνώδους οὐσίας τῶν χρωμοσώμων, ἅτινα ἐνυπάρχουν εἰς ὅλα τὰ κύτταρα, μὴδ' αὐτῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἐξαιρουμένων. Οὐδεὶς ἤδυνάτο νὰ μαντεύσῃ τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει τὸ γεγονός τοῦτο διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς φύσεως. Τὸ σῶμα τῶν βακτηριδίων συνίσταται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ὑγιόστης ταύτης ὁργανωτικῆς βαθμίδος: τοῦ λευκομάτος, φορέως τῆς ζωῆς. Ἡ ὁργανωτικὴ δὲ αὕτη βαθμὶς οὐδὲν ἄλλο εἶνε παρὰ τὸ χρωμόσωμα. Ἀλλ' οἱ πολυκύτταροι ὁργανισμοί, δηλαδὴ δὲ ἐκ τρισεκατομμυρίων μονοκυττάρων συνιστάμενα ὄντα, ἅτινα εἶνε ἀνώτερα άτομα, διαφέρουν τῶν πρωτογόνων, μονοκυττάρων ὁργανισμῶν μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι πλείστα αὐτοτελῆ καὶ συνδέονται τὰ μὲν μετὰ δὲ διὰ τινος ὁργανωτικῆς ἰδέας εἰς ἀρμονικὴν ἐνότητα. Ἐάν τὸ σῶμα ἀνωτέρου τινὸς ὁργανισμοῦ, δὲν συνεκράτῃ ψυχικὴ τις πλαστικὴ οἰκοδομικὴ δύναμις μέχρι τοῦ θανάτου ἐν στενωπῇ δερμὶς συνεργείας, καὶ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δὲν θὰ ἦτο εἰμὴ δὲ γίνεται μετὰ θάνατον: μέγιστος σωφὸς μορμυκίζόμενος μικροσκοπικὸν κινεῖται. Τί εἶνε ὁ θάνατος; Ὁ θάνατος εἶνε ἡ διάλυσις τῆς ὑπὸ τῆς ψυχῆς δικτατορικῆς συγκρατουμένης κοινωνίας τῶν κυττάρων. Ὁ θάνατος περιεῖται τοὺς κυτταρικοὺς συνδέσμους εἰς ἀνομήν. Θάνατος ζῶον τινὸς σημαίνει τὴν διάλυσιν τῶν κυτταρικῶν συμπληγμάτων εἰς ἐκαστοκύτταρα καθ' ἕκαστον άτομα. Πάντα τὰ ἐκ τῶν μεγάλων κυτταρικῶν συμπληγμάτων προερχόμενα κύτταρα ἔχουν ἐν τῇ θαυμασίᾳ ἡθικῇ τοῦ πυρῆνος τῶν χρωμοσώμων, κεκμημένα τὸν αὐτὸν ἀκριβὸς ὁργανωτικὸν ρυθμὸν, τὸν χαρακτηρίζοντα καὶ τὰς πρώτας ἐκείνας Ἀφροδίτας τῆς ζωῆς, τὰ καθ' ἕκαστον κύτταρα τῶν βῶν ἐπὶ παραδείγματι. Ἐκεῖνος, ὅπερ χρωματίζουσιν ἐσωτερικῶς ὑπὸ τὸν φανερὸν τοῦ μικροσκοπίου, εἶνε ἀντιρρήτως μόνον ἁπλοῦς συμβολὸν στεροβιῶδους μοριακῆς κινήσεως τοῦ μεμορφωμένου αἰθέρος. Ἐκ τοῦ γορπὸν τῶν μορίων βλέπομεν διὰ τοῦ φακοῦ τοῦ χρωματισμένου φωτὸς ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἄκρα τοῦ σώματος τοῦ κυττάρου ἀγρίως συστροφόμενα, συγκαταπόμενα, κυλινδρῶμενα καὶ μεταπιδώσας μοριακὰς ψεκάδας, συλλαμβανόμενας εἰς τὸ δίκτυον τῶν χρωμάτων μόνον διὰ στιγμιαίας φωτογ-αφίσεως.

Τὰς ψεκάδας ταύτας δέον νὰ φαντασθῶμεν ἐντὸς τοῦ ζῶντος σώματος ὡς στεροβιῶδῃ καὶ καταρρακτοειδῇ ρευσμῇ. Εἶνε δὲ ἡ χροεντικὴ μορφή τῶν δαχτυλίων καὶ διαπιδύοντων κυμάτων δι' ἕκαστον ζῶον πλάσμα ἡδὴ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γονιμοποιήσεως τοῦ φασίου, ἐξ οὗ θὰ προέλθῃ τὸ νέον άτομον, διάφορον καὶ ἰδιόζουσα διὰ πάντα τὰ κύτταρα τοῦ καθ' ἕκαστον ατόμου. Ὅλα τὰ χρωμόσωμα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ἀτομικότητος. Εἰς ἕκαστον κύτταρον παντὸς οἰουθῆτος ὁργανισμοῦ εἶνε κεχαρμένη, ὡς ἐπὶ κινήματι, τογραφικῆς ταυνίας ἡ τέχνη του καὶ αἱ μέλλουσιν πορτρέτα τῆς ζωῆς του. Λοιπὸν ἐπαναλαμβάνομεν: ἡ πυρηνώδης οὐσία, ἡ χορηγούσα εἰς τοὺς μονοκυττάρους ὁργανισμοὺς ὑπόστασις, μορφή καὶ ἀθανασία, εὐρίσκειται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ πυρῆνος τῶν χρωμοσώμων παντὸς ὁργανισμοῦ, συμπεριλαμβανόμενον καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεὶς λόγος συγγέρει, ὅπως ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ πυρηνώδεις αὐταὶ οὐσίαι τῆς ζωῆς τῶν ατόμων εἶνε μόνον εἰς τοὺς μονοκυττάρους ὁργανισμοὺς ἀνεκμή: δένεισιν. Διὰ τὸ εἶνε εἰς τὰς ἀμοιβάδας, τὰ βακτηριδία, τὰ προτόζωα ὁργανισμῶν μέχρι στήθους ἀφθαρσίας ἐν τῇ ἀνάσῃ τῆς ὕλης εἰς ὑπὸ τὴν πνευματικότητα διὰ τὴν ἀσφαλῶς ἀνεκμῆ ὁργάνωσις τῆς αὐτῆς οὐσίας εἰς ἀνώτερος ὄντα, ἥτις ὁργάνωσις παρῆγε εἰς ἰσὺν πλάτῃ τὰ βιολογικὰ κριτήρια τῆς θαυμασίας ἐνδομότητος, νὰ μὴν ἔχῃ τὰ αὐτὰς ἰδιότητας, τὰς διαφθεῖρας εἰς πᾶσας τὰς πρωτογόνους μορφὰς ἐπὶ τῶν πρώτων βαθμίδων τοῦ τεμένους τῶν μυστηρίων τῆς ζωῆς; Οὐδὲν παρῆγε τὸ ἐνδοξισμὸν νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν μονοκυττάρων ὁργανισμῶν δὲν ἔδωκεται καὶ εἰς τοὺς μικροσκοπικοὺς φορεῖς τῆς ἀτομικότητος, ἐκ τῆς ἀρμονικῆς

συνθέσεως μονοκυττάρων ὁργανισμῶν ἀπαρτιζομένων. Καὶ ἡ πυρηνώδης οὐσία τῶν ἀνωτέρων κυττάρων εἶνε ἀθάνατος, ἀνεκμηδένιστος, ἐκείνους δημοκρατικῇ, παρῆγε ρυθμικῶς ἐπαφῆς, μεταβιβάζει ἰδιότητας καὶ ἐκμηδενίζεται μόνον διὰ τοῦ πυρῆς.

Τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πυρηνώδης οὐσία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀνεκμηδένιστος, ἐξαφανιζομένη μόνον διὰ τοῦ πυρῆς, διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἡ συνήθεια τῆς κατὰ τὸν νεκρὸν εἶνε δεινὴ πλάνη, αὐτοκτονία μετὰ θάνατον. Ἡ καθολικὴ πρόδοσις τῆς ζωῆς, ἡ περαιτέρω ἀνέλιξις τῆς πρωτορχικῆς οὐσίας τοῦ αἰθέρος—τῆς οὗτω καλουμένης ὕλης,—εἰς ὑψίστην πνευματικότητα διὰ τῆς αἰωνίας ἐναλλαγῆς κυτταρικῶν πυρηνῶν καὶ τῆς ἀμοιβαίας γονιμοποιήσεως πασῶν τῶν μορφῶν τῆς ζωῆς, ἀνακόπτεται ἀγρίως ὑπὸ τοῦ πυρῆς. Ὁ διὰ μακρὰς ἐξελίξεως ἐν τῷ ἀτόμῳ γενόμενος σταθμὸς προόδου ἐξουδετερώνεται, δὲν δύναται πλέον νὰ συμμετάσχη διὰ τῶν μικρῶν πολιτικῶν λίθων τὸν εἰς τὴν περαιτέρω ἐκδηλῶσιν τοῦ ὑπερόχου ναοῦ τῆς ζωῆς. Οὐδεὶς δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον τὰ κύτταρα τοῦ, ἡ μετ' αὐτῶν συνδεόμενῃ μαρτυρικῇ εἰμαρμένην τοῦ καὶ ἡ ἐπενέργεια τῶν βιώσεων τῶν εἰς τὰς τρισεκατομμύρια τῶν χρωμοσώμων εἶνε σπουδαία! Καὶ ὅς πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατασκευαζόμενα μοριακὰ γινώσκουμεν, ὅτι ὁ ἐκτοπισμὸς, ὅσῳ καὶ ἐλαχιστὸν ἀριθμὸν λιθαρίων καὶ ἂν ἀκόμη ταῦτα ἐκπροσωποῦν ἀπλάς σιχαῖς ἢ δευτερευούσης σημασίας διακρίσεως δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἑαῖν τοῦ καλλιτεχνήματος, ἔάν δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀναπληρωθῇ. Εἶνε πλέον καθὼς νὰ ἐγκαταλειφόμεν κατ' ἐπιταγήν καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὸ ἐξολοθρευτικὸν παγινώχον τῆς κατὰ τὸν φαινομενικὸς ἀψύχου νεκρῶν. Τοῦτο δὲ ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν, ὅτι ἐκ συναισθηματικῆς ἢ θρησκευτικῆς λόγων, ἀλλὰ καθοδηγούμενοι ὑπὸ τῆς καθαρᾶς, καταπληκτικῆς γνώσεως καὶ τεραστίας ἐμβυθύνσεως τοῦ προβλήματος τοῦ θανάτου. Εἶνε ἀνόητος τακτικὴ νὰ ὁμιλοῦμεν εἰς τοὺς μὴ ἐδικούς περὶ τῆς ἡθίας καὶ τῆς φρικαλεότητος τῆς ὑπὸ τῶν σκωληρικῶν διαφθορῶν τῶν ἐνταφιαζόμενων πτωμάτων. Ἐκεῖνος, ὅστις εἶδε διὰ τοῦ μικροσκοπίου τοὺς γάμους τῶν κυττάρων καὶ τὴν γονιμοποίησιν τῶν μικροοργανισμῶν διὰ τῶν χρωμοσώμων τοῦ πυρηνώδους ὕλικου τῶν νεκρῶν, δὲν δύναται πλέον νὰ διεκτραγωδῇ φρικαλεότητες καὶ τρομακτικὰς ἐνέργειαις, ἀλλ' ἡ φαντασία του μένει κατάπληκτος πρὸς μέγιστον θαύματος, πλήρους καλλὸς, πνεύματος καὶ λαμπρότητος. Ὅθεν ἔκπερε νὰ καταλαμβάνομεθα ὑπὸ τῆς αὐτῆς φρίκης ἐπὶ τῇ θεῇ ὥρῃ, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξελίσσεται αἰθερὸς, παύειν ἡ μικρὸν καὶ χαριτωμένην αὐτὴν ἀποτελοῦν ἐνίοτε τὰ οὐράνια, τὰ φρονήρια καὶ αἱ ἀρχοπόλεις, τὰς ὁποίας εἶνε δυνατόν νὰ συναντήσωμεν καὶ συναντῶμεν κατὰ κανὼνα εὐδὴς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ἡ ἡμᾶς τῇ ἐμφανίσει διαδίδει ζωῆς εἰς οἰκιστοὺς περιχώρων: ἡ αἰτιολογία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶνε τελείως ἐνότης, ὅτι οὐδὲν ὁδεῖται διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ὑπόταξις εἰς τὴν ἀσθῆσιν τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ ἡ ἐξασφάλισις ἀπὸ πάσης ἐχθρικής ἐπιδρομῆς ἡ ἐπιβολὴ εἶνε τὸ πᾶντο μέλην, λαὸν ἡ διαδύον, αἱ ὁποῖαι ζοῦν εἰς πρωτόγονον κατάσταση, δὲν διαδέχονται μὲθον καὶ ἀσφαλὴ τὰ μέσα τῆς ἀντήσεως καὶ ἀποτελοῦν τὸ μῆλον τῆς εἰσίδος ἢ τὸν στόχον τῶν ἐπιθέσεων τῶν πλησιοχώρων ὁμάδων ἡ λαῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν ἀπὸ μακρινὰς περιοχὰς ἐρχόμενον ἐπιδρομέαν.

Οἱ ναοὶ τῆς Φοινίκης κατὰ τὰ γενικὰ σχεδιαγράμματα ἀπετελοῦντο ἀπὸ μίαν μεγάλην αὐλήν, ἐνῷ καλὸς κτισμένος εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις περιβόλον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐποπιδεῖτο τὸ εἶδον τῆς θεοῦ τῆς ἡμετέρας ἡ ἀπομονωμένη ἡ ἐντὸς μικροῦ παρεκκλήριου, ὅπως θὰ ἐλέγγομεν σήμερον. Πρὸ τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ ἱερῶτος συνήθως βωμὸς, ἀναγκασίς εἰς τὴν τέλει τῆς ζωῆς.

Οἱ Φοινικεῖς κατεσκεύαζον συνήθως τοὺς ναοὺς τῶν εἰς τὰς ἀνοφρεῖας βραχυῶν ὑψομάτων, σκάπτοντες ἐνδομήτην περιχώρην καὶ τοποθετοῦντες ἐπὶ τὸν ὑψιστάμενον τὴν κατὰ τὴν ἐξοχότητα βράχον μεγίστου κανονικοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, σχήματος λίθου, τοὺς ὁποῖους προσηρμόζοντο πρὸς ἀλλήλους τελείως καὶ ἀσπιδῶς. Εἰς ὁρισμένας περιπτώσεις μετὰ τὸν μνημονεῖον ἀνωτέρου περιβόλου ὑπῆρχε σπειρὰ κινῶν, ἡ ὁποία κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπετέλει ἀνάμνησιν τῶν ἐπὶ τῶν τελευταίων θρησκευτικῶν δυνάστεων ἱδρυθέντων μνημείων τῆς Αἰγύπτου, χώρας ἀπὸ τὴν ὁποία πολλὰ ὀφελήθησαν καὶ πολλὰ ἐδιδόθησαν οἱ Φοινικεῖς.

Οἱ λατρευτικοί, πρὸ τοῦ εἰδώλου τοῦ θεοῦ καίμενοι, βωμοί, ἦσαν σύμμετρα κτίσματα ἐκ μεγίστων λίθων στριζόμενων ἐπὶ πλατυτέρας αὐτῶν βάσεως, εἰς δὲ τὸ ἄνω μέρος τὸν ἔφερον κοίλωμα

ὁπότε κινεῖσθαι τὴν ἀριὰ καὶ γροῖζα καταχνιά, ὁ πρῶτος ὁ πόνος μας ἔχει πιά τάχα σβύσει, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ σέρνεται στὸ κλάμα τοῦ βορρᾶ... Ἀγνοοῦν 1927

ὁπότε κινεῖσθαι τὴν ἀριὰ καὶ γροῖζα καταχνιά, ὁ πρῶτος ὁ πόνος μας ἔχει πιά τάχα σβύσει, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ σέρνεται στὸ κλάμα τοῦ βορρᾶ... Ἀγνοοῦν 1927

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

Ἀπὸ

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΤΙΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΚΟΣ

ΣΤΕΛ. ΣΠΕΡΑΝΤΣ

«Όταν την ημέραν εκείνην ἐφυλλομετροῦσα τὸ βιβλίον τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου, ἔξω ἀπὸ τὰ παρὰμου μου καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν λεύκην τῆς γειτονίας ἐξηκολούθει ἀκόμη ὁ τέττιξ νὰ τονίζῃ τὸ μονότονον τραγούδι του. Ἐίχε περᾶσει τὸ μεσημέρι καὶ ὁ καιρὸς ἦτο ἥσυχος καὶ θερμός. Εἰς τὸ τραγούδι ἐκείνο ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ διακρίνῃ στοργάς, ποὺ κάθε μία δὲν διακοίσε περισσότερον ἀπὸ μερικὰ δευτερόλεπτα.

Καὶ ὁ μυθολάστης ἀπὸ τὴν Φρυγίαν ἔλεγε: «Χειμῶνος ὥρα, τὸν σίτων βραχέντων, οἱ μύρμηκες ἐφυγον. Τέττιξ δὲ λιμώτων ἦτει αὐτοὺς τροφήν. Οἱ δὲ μύρμηκες εἶπον αὐτῷ· διατὶ τὸ θέρος οὐ συνήγες τροφήν; Ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ ἐσκόλαρον, ἀλλ' ἦγον μουσικῶς. Οἱ δὲ γελᾶσαντες εἶπον· ἀλλ' εἰ θέρος ὥρας ἦλθεις, χειμῶνος ὁροί.»

Αὐτὸς εἶναι ὁ περιώνυμος, ὁ δημοτικώτατος αἰσώπειος μῦθος, ποὺ ποικιλοτρόπως τὸν διευτύπωσαν καὶ μετέπλασαν πολλοὶ νεώτεροι καὶ σύγχρονοι, δικοὶ μᾶς ἢ ξένοι, στιχουργοί, καὶ ποὺ πολλὰ διδακτικὰ βιβλία τὸν παραδέχονται ὡς φαινὸν παράδειγμα τῆς φιλεργίας τοῦ μύρμηκος, φιλεργίας καὶ ἀποταμιεύσεως, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ Σολῶν συνᾶ ἀναφέρει εἰς τὰς παροιμίας του: «Υἱάγε πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρὲ. Παρατήρησε τὰς ὁδοὺς του καὶ γίνου σοφός, ποὺ, ἐνθ' ἔχει ἀρχοντα, ἐκιστάτην ἢ κυβερνήτην, ἐτοιμάει τὴν τροφήν του τὸ θέρος, συνάγει τὰς τροφὰς του κατὰ τὸν θερισμόν.»

Ἐνθ' δὲ ὁ τέττιξ τῆς γειτονικῆς λεύκης ἐξηκολούθει ἀκόμη κατὰ διαλείμματα τὸ τραγούδι του, μὰ νάρχη κατέλαβε τὰ βλέφαρά μου καὶ ὁ ὕπνος γοργός, γοργὸν μού ἔφερον. Μοῦ ἔφην, διὰ τὸ Αἰσώπου εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς κάποιον νέον, ποὺ ἡ φρυσιονομία του εἶχε τὴν ἐκφρασίαν ἀνθρώπου ἀδικοφρονέως σκληροῦ.

Νά σοὺ τὸν συστήσω, μού εἶπεν ὁ Αἰσώπος καὶ ἔδειξε τὸν νέον.

Εἶπε ὁ τέττιξ, ὅπως ἦτο πρὶν αἱ Μοῦσαι τὸν μεταμορφώσαν εἰς τὸ γινώσκον ἔντομον. Θὰ γινῶ οἷζης βέρβια ἀπὸ τὸν «Φοῖβρον» τοῦ Πλάτωνος, διὰ οἱ τέττιγες ἦσαν ἄλλοτε ἄνθρωποι· ἀν' αὐτὸς εἶπε, οἱ ὅποιοι μαγευθέντες ἀπὸ τὴν μολτὴν τῶν Μουσῶν, ἐλημονόνησαν τὸν ἑαυτὸν τὸν καὶ ἀφῆθησαν εἰς πᾶν τὸν πῆλιν καὶ οἱ αἱ Μοῦσαι, ποὺ συνεκινήθησαν δι' αὐτὸ, τοὺς μετεμορφώσαν εἰς ἔντομα. Τώρα αἱ Μοῦσαι τοὺ ἐπέτρεψαν νὰ γίνῃ πάλιν προσωρινὸς ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἐλθῇ πρὸς με καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν ἀδικίαν ποὺ τοῦ ἔκαμα. Ἀναγνωρίζω πράγματι τὴν ἀδικίαν, ἢ ὅποια, μὰ τὸν Δία, διεπράχθην τότε ἀκούσιος μου. Διότι, ἐνθυμηθῆτε, οἱ τέττιγες κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Κρόνου καὶ ἐπομένως δὲν ἡμποροῦσα νὰ γνωρίσω τότε τὰς λεπτομερείας, μὲ τὰς ὁποίας ἐπλοῦσιον τὴν ἐντομολογίαν αἱ μακρὰ ἔρουνται τὸν νεώτερον ἔρευνητὴν Huber, Lubbock, Bates, Fabre, Goldi Forel, Koelsch, Wassmann κ.λ.π. Εἶνε ἀνάγκη τώρα τὰ πράγματα νὰ τεθῶν εἰς τὴν θέσιν τὸν νὰ ἐξηγηθῶν αἱ σχέσεις τῶν δύο ἐντόμων, τοῦ τέττιγος καὶ τοῦ μύρμηκος, εἰς ἀνακοινηθῇ ὁ ἀδικηθεὶς καὶ συγχρόνως ν' ἀπαλερθεθῇ ἀπὸ τὰ διάφορα διδακτικὰ βιβλία σας ὁ μῦθος μου, ποὺ εἶνε ἐντελὸς φρενδῆς καὶ ἀντιπαιδαγωγικός.

Χορμόγελον ἱκανοποίησεως ἦνθησεν ἀμέσως εἰς τὰ χεῖρά τοῦ νέου, ἐνθ' ὁ Αἰσώπος μού ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ βιβλίου μου κάποιαν σημείωσιν παραπομπῶν.

«Όταν μετ' ὀλίγον ἐξῆλθον, ἀνέρεξα ἀμέσως εἰς τὰς παραπομπὰς ἐκείνας. Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν, ἂς ἴδωμεν τώρα κατὰ πόσον ὁ μῦθος τοῦ τέττιγος καὶ τοῦ μύρμηκος, ὅσον καὶ ἂν εἶνε μῦθος, ἔχει βραῖον ὁρθὴν ἀπὸ ἀόψιμης καὶ φρονοποιορικῆς καὶ παιδαγωγικῆς.

Ἡ Ζωολογία, ὡς γνωστὸν, κατατάσσει τοὺς μύρμηκας καὶ τοὺς τέττιγας εἰς τὴν μεγάλην συνομοτασίαν τῶν ἀρθρωτῶν καὶ εἰς τὴν ὁμοτασίαν τῶν ἐντόμων. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑμενοπτερόων ἐντόμων, οἱ δὲ δεύτεροι εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡμιπτερόων.

Ὁ βίος τῶν ἐντόμων γὰρ εἶναι πολὺ περίεργος καὶ ἀξιοθαύματος, τοῦ ὁποίου ἐργασίαν ἀπὸ διαρρέει φρονοδότης, ποὺ ἀφιέρωσαν ὁλόκληρον βίον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μικρῶν αἰσθῶν ὄντων, λ. χ. τῶν μελισσῶν, τῶν μυρμηκῶν, τῶν μετασκαλλήκων, τῶν κωνόπων, τῶν μυϊνῶν κ.λ.π. Μερεῖ, μὲ κάθε δυνατὴν συντομίαν, δὲ πάγωμεν τὰ στοιχειώδη ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν δύο ἐντόμων ποὺ ἐνδιαφέρουν τὸ θέμα μας.

**

Καὶ πρῶτον ἂς ποῦμε μερικὰ διὰ τοὺς μύρ-

μηκας. Οἱ μύρμηκες ζοῦν κατὰ κοινωνίας, μὲ ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἀξιοθαύμαστον, ἢ ὅποια εἶνε τόσῳ μᾶλλον παράδοξος, ὅση οἱ μύρμηκες εἶνε ὀργανισμοὶ νευρικότατοι. Ὁ μόνος νόμος αὐτῶν εἶνε τὸ κοινὸν συμφέρον. Τοιοῦτοτρόπος τὸ μέγα κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν κατάρθωσαν ἀκόμη νὰ λύσῃν οἱ ἄνθρωποι, ἔλυσαν πρὸ πολλοῦ καὶ ὁριστικῶς οἱ μύρμηκες, ἰσῶς διότι αἱ πολιτεῖαι τῶν τελευταίων τούτων συνεκροτοῦντο καὶ ἀνεπτύσσοντο ἑκατομμύρια ἔτη, προτοῦ ἐμφανισθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ μυρμηκία εἶνε σύστημα περιπλοκῶν ὑπογείων διόδων καὶ θαλάμων, ποὺ δὲν ἔχει τὴν εὐθυμίαν τῆς κηρήθρας τῶν μελισσῶν καὶ τῆς φωλεᾶς τῶν σφηκῶν. Μέσα εἰς κάθε μυρμηκίαν ζοῦν 160—180 χιλιάδες μυρμηκῶν. Ἐκ τούτων ἡ μ ἡ τ η ρ ἔχει ἀνεπτύγμενος φωθῆκας καὶ τίκτει μόνη μεταξὺ τῶν ἄλλων θηλειῶν, δύναται δὲ νὰ ζῇσθ καὶ ὑπερὰ τὸ 10 ἔτη καὶ νὰ τίκτῃ γονιμὰ ποιημένα φάρια, ἂν καὶ καθ' ἑλόν τὸν βίον τῆς προσβαίῃ εἰς μίαν καὶ μόνην γαμήλιον πτῆσιν. Αἱ ε ρ γ α τ ε δ ε ε εἶνε ἀνίκανοι πρὸς γονιμοποίησην καὶ φροντίζουν μόνον διὰ τὸν ἐφοδιασμόν τῆς μυρμηκίας καὶ τὴν ἐπιμελὴ περιθάλπνουν τῶν φαιόνων τῆς μητρὸς. Τέλος οἱ α ρ ρ ε ν ε ε μόνον εἰς τὴν φωλεάν μόνον κατὰ τὴν τρυφεράν ἡλικίαν τῶν· πρῶτως δ' ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν φωλεάν πρὸς διαίτησιν τοῦ εἶδους τὸν καὶ ἐξαφανίζονται καθ' ὁλοκλήρην, ἀφοῦ ἐκπληρῶσιν τὴν ἀποστολήν των. Καὶ αἱ ἐργάτιδες δὲ δὲν εἶνε ἐν γένει τόσον μικροβιοί· ὁ Lubbock ὅμως ἀναφέρει, διὰ μερικῶν ἀπὸ τούτων εἰς τεχνικὴν φωλεάν μύρμηκας ἔζησαν 7 ὅλα ἔτη.

Τὰ φάρια τῆς μητρὸς ἀποτίθενται εἰς ἰδιαίτερον διαμερίσμα τῆς φωλεᾶς, ὅπου ἐργάτιδες ἀσχοιοῦνται νὰ τὰ περιελάτουν διηλεκτικῶς καὶ νὰ τὰ περιβροῦν μὲ θεσπετικὴν τινα οὐσίαν, ἢ ὅποια τ' αὐτᾶν καθήμενιν εἰς κατὰ τὸ μέγεθος. Μετ' ὀλίγας ἑβδομαδὰς ἐκ τῶν φαιόνων ἐξέρχονται λευκὰ νύμφαι, ἄνευ ποδῶν καὶ ὀφθαλμῶν. Ἡ ζωὴ τῶν νυμφῶν διαρκεῖ 2 ὅ μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ ἐργάτιδες, ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε καλός, φροντίζουν νὰ τὰς ἐξάγουν ἐκ τῆς φωλεᾶς καὶ νὰ τὰς ἐκθῶνται ἐπὶ ἐν τέταρτον εἰς τὸν ἥλιον, ἔπειτα δὲ νὰ τὰς μεταφέρουν εἰς ὑδάτορον μέρος τῆς φωλεᾶς· μέχρι τῆς δισέως τοῦ ἡλίου ὅποτε καὶ πάλιν τὰς ἐναποθέτουν εἰς τὰ βαθύτερα εἰδικὰ διαμερίσματα.

Όταν ἐπιστῇ ἡ κατάλληλος στιγμή, αἱ νύμφαι ἀρχίζουν νὰ μεταμορφώνονται εἰς χρυσάλλιδας καὶ αὐταὶ πάλιν εἰς τέλεινα ἔντομα. Οἱ ἄρρενες καὶ οἱ θήλειες μύρμηκες εἰς τὴν νεαρὴν ἡλικίαν τῶν φέρουν περὶ αἱ ἐργάτιδες ὅμως εἶνε ἄστεροι. Οἱ νεαροὶ μύρμηκες, ἄρρενες καὶ θήλειες, ἐπιθιδνοῦνται ἀμέσως εἰς σιναμὴν γάμου, οἱ ὅποιοι τελοῦνται πλησίον ἢ καὶ ἐνίοτε ἐντός τῆς φωλεᾶς. Τότε αἱ ἐργάτιδες παραλαμβάνουν τὰς νέας μητέρας καὶ, ἀφοῦ ἀποκόψουν τὰ περὰ των, τὰς ὀδηγοῦν εἰς τὰν μυρμηκίαν, διὰ νὰ ἐντελέσουν τὰ μετρικά των καθήκοντα. Ἀλλὰ αἱ πλείους τῶν περὶ τὸν θηλειᾶν δραστηριότητων ἐγκαίρως καὶ ποδῶν ὀφθαλμῶν, ὅπου τελοῦν τοὺς γάμους των, ἢ προτιμοῦν τὴν γλῶσσαν, τοὺς λίθους καὶ ἄλλα κρησφύγετα καὶ μετ' ὀλίγων, ἂν δὲν κατασφραγισθῶν ὑπὸ πτηνῶν, μυϊνῶν, σαυρῶν ἢ σαρκόβόρων ἐντόμων, ἰδρῶν εἰς τὰς ἀποκίας.

Οἱ μύρμηκες κάθε μυρμηκίας εἶνε ὅλοι γνωστοὶ μεταξὺ των, εἰτε διότι τὸ σῶμά των ἀναδίδει κάποιαν ἰδιαίτεραν ὁσμὴν, εἰτε διότι ἔχουν μερικὰ συνθήματα, τὰ ὁποία ἀνταλλάσσουν κατὰ τὰς συναντήσεις των διὰ τῶν κεραίων των. Μύρμηξ, ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα εἰς ἔξην φωλεάν, ἐκοιμήθη μετ' ὀλίγον ἔξω εἰς τὰ μάρμα. Αἱ κεραταὶ τῶν μυρμηκῶν χρησιμεύουν πρὸς πάντως ὅς ὄργανα ἀφῆς καὶ διασφύσεως, πιθανὸν δὲ καὶ ἀνοχῆς· ἀπεδείχθη δὲ περὶματωδῶς, διὰ ἡ ἀπώλειά των στερεοὶ τοὺς μύρμηκας πόσης πρὸς ἐργασίαν ἱκανότερος. Ἡ ὁσμός των μυρμηκῶν συνάγει πρὸς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. Ὁ ἐν Βραζιλίᾳ ζῶν «γυγανταίον» μύρμηξ ἔχει τοιοῦτον πόδα, ὅσπερ ἡμῶν καὶ πηδᾷ ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον· ἐπειδὴ δὲ ὁ εἰς τοῦτον πρέπει νὰ διακρίνῃ εὐκρινῶς τοὺς κλάδους ἐξ ἀποστάσεως, ἀπέκτεται βαθμύδην μεγάλους δευδερκεῖς ὀφθαλμοὺς. Ὁ ἀγλῶς φρονοδότης J. Lubbock ἐβραβίωσεν, διὰ οἱ μύρμηκες κατέχουν τὴν δύναμιν νὰ διακρίνουν καὶ τὰ χρώματα. Παρατήρησεν, διὰ ὁσάκις ἐξετίθετο εἰς τὸ φῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος μιᾶς φωλεᾶς, ἐνθ' ὁ τὸ ἄλλο ἔμενε εἰς τὸ σκότος, τὰ φάρια μετεφέροντο εἰς τὸ σκοτεινὸν μέρος. Ἐκθῆτον ἔπειτα τὴν φωλεάν εἰς τὰς φωτεινὰς ἀκτίνες διὰ μέσου χρωματιστῶν ὀδῶν, παρατήρησεν, διὰ τὰ ἔντομα ἀποστρέφοντα καὶ κάμψαν τὸν ἀπὸ τὸ βάθος λόγρον φῶς καὶ τὰς μετέφεραν εἰς τὸ ὥρκοιζόντων. Τὸ κίτρινον χρώμα,

πολὺ διαφανὲς διὰ τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἦτο διηγώτερον διὰ τοὺς ὀφθαλμούς τῶν μυρμηκῶν. Αἱ ὑπεριώδεις ἀκτίνες, αἱ ὁποῖαι δι' ἡμᾶς εἶνε ἀόρατοι, διὰ τοὺς μύρμηκας εὐρέθη, διὰ σχηματίζον χωριστὸν καὶ διακεκριμένον χρώμα.

Περιεργωτὴ εἶνε καὶ ἡ εἰδησία, διὰ ὁ ἀμερικανὸς ἐντομολόγος Τόλγουεστ κατάρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ, διὰ οἱ μύρμηκες πράγματι ὀμιλοῦν μετὰ τῶν. Μάλιστα μ' ἐν εἰδικὸν μηχανήμα συνέλαβε καὶ κατέταξε καὶ μερικὸς ἥχος, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνουν οἱ μύρμηκες εἰς ὁρισμέναις περιστάσεως. Ὁ Τόλγουεστ, ποὺ ἰσχυρίζετο διὰ οἱ μύρμηκες καλλιέργουν καὶ τὴν μουσικὴν, ἐλπίζει, διὰ γρήγορα θὰ μάθῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐντόμων τούτων.

Ἡ δύναμις τῶν μυρμηκῶν εἶνε τεραστίᾳ· ἕνας μύρμηξ δύναται νὰ σηκώσῃ βάρος πενταπλάσιον ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματός του. Ἡ δὲ ταχύτης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁρῶσιν τὰς στοάς των, εἶνε καταπληκτικὴ. Ὑπελοπίσθη, διὰ ἂν ἄνθρωπος εἶεν ἀνάλογον δυνάμιν δὲ κατὰδύναμιν ἐντὸς δέλιων ὥρων νὰ ὀρυξῇ στοὰν ἐνὸς χιλιόμετρον.

Οἱ μύρμηκες δὲν δύναται νὰ τρώγουν πρὸς μόνον ρευστὰς ἢ πολυκάδεις οὐσίας. Τὸ σῶμα των δὲν εἶνε ἐφοδιασμένον μὲ ὄργανα μασώσεως, αἱ σιαγόνες των χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς ὅπλα, λειτουργοῦν ὡς λαβίδες καὶ ὡς δὲ ὀδόντες.

Ἡ εἰσαγωγή τῶν τροφῶν εἰς τὸ σῶμα τελείται μετ' ἡν γλῶσσαν. Ὅπου ὁ σπόρος φυτοὶ κατὰ τρώγεται μετ' ἡν γλῶσσαν σχηματίζεται σκαροεῖδὸς κοιλίωμα. Τὸ ἄμυλον δι' ἐκκρίμας σιελῶδους μεταβάλλεται εἰς σάκχαρον. Ὁ Sazo πιστεῖται, διὰ οἱ μύρμηκες δύναται νὰ ἀναλύουν καὶ αὐτὸ τὸ κρέας, πρὶν ἢ τὸ φάγουν, διὰ περὶνοειδοῦς χυμοῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸν, διὰ οἱ φρονοδότης χρησιμοποιοῦν τοὺς μύρμηκας ὡς ἀνταρτοὺς, ὁσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἔχουν σκελετοὺς μικρῶν ζώων. Οἱ μύρμηκες ἐμποδίζουν τὴν βλάστησιν τῶν σπάρων, τοὺς ὁποίους ἐκκομίζουν εἰς τὰς ἀποθήκας των, καταστρεφόντες πιθανόν κάποιους μικροοργανισμούς, οἱ ὁποῖοι, μαζὶ μετ' ἡν θερμότητα, τὴν ὑγρασίαν καὶ τὸ δέγνυον, εἶνε ἀναγκαῖοι εἰς βλαστησέως παράγοντες.

Υἱάρχουν πολλὰ εἶδη μυρμηκῶν. Οἱ γ ε ο ρ γ ο ἱ προβαίνουν, ὅχι μόνον εἰς περὶουλομένην καὶ ἀποταμιεύσιν σπόρων, ἀλλὰ καὶ εἰς σπορὸν καὶ ἐπιμελὴ αὐτῶν καλλιέργειαν· οἱ μύρμηκες οὗτοι καθαρίζουν τοὺς κήπους των ἀπὸ κάθε φυτὸν καὶ ἀφίρουν μόνον τὸ βελονόχορον ν' ἀναπτύσσεται. Οἱ κ τ η ν ο τ ρ ὁ ρ ο ἱ παραλαμβάνουν ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων φωτοσθῆκων φᾶ καὶ τὰς μεταφέρουν εἰς τὴν μυρμηκίαν, ὅπου ἐκκολλοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἔντομα. Τὰ ζώδια αὐτὰ οἱ κτηνοτρόφοι τὰ κακοῖν αἰμαλώματα, ἀλλὰ παντοειδῶς τὰς περιποιεῖνται καὶ τὰ τρέφουν μὲ ζαχαρωδῆς οὐσίας, διὰ ν' ἀπολαμβάνουν ἀπ' αὐτὰ κάποιον γλυκὺ ἐκκρίμα, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει τὸ γάλα ἀπὸ τῆς ἀγελίδας. Οἱ μ ε λ ι τ τ ο φ ᾶ γ ο ἱ ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν κυνηλῶν καὶ τὰς καταστρέφουν. Οἱ τοιοῦτοι ἀγαποῦν ἐξαιρετικὰ τὸ σάκχαρον, τὸ ὁποῖον, φαίνεται, διαφάνονται καὶ ἐξ ἀποστάσεως δεκάδων μέτρων. Εἰς τὰς Α. Ἰνδίας παρήμεροι μύρμηκες εἶνε καταστρεπτικοὶ εἰς τὰς φυτεῖας τοῦ ζαχαροκάλαμου. Τέλος οἱ π ο λ ε μ ι σ τ α ἱ, ποὺ ἔχουν μεγάλην κεφαλὴν καὶ μεγάλας σιαγόνες, εἶνε πολὺ ἰσχυροὶ καὶ ἐκστρεφόντες ἐναντίον ξένων φωλεῶν, διὰ ν' ἀσπάζων φᾶ ἢ τελειοὺς μύρμηκας αἰμαλώτους, ποὺ τοὺς χρησιμοποιοῦν ὡς εἰλωτας. Θάυμαστα εἶνε ἡ δογάνωσις τῶν ἐπιδρομῶν τούτων, μὲ ἀρχήν, ποσὸς ἀκόπως, πλαγιοφυλικῶς κ.λ.π. Εἰς δὲ τὰς Ἰνδίας, ὅπου πρὸ παντός πλανῶνται πολυάριθμα παράμοια σίφιη, ἐπιτίθενται ταῦτα καὶ κατατρώγουν ὁλόκληρους ὄρεας, ποὺ δὲ συναντοῦσαν ἄλλοιων δὲ εἰς τὰς καλῶς ἐκείνας τῶν χωρίων, ὅπου ἦτελον ἐνοικήσει οἱ ἐπιδρομῆς οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλείπουν τὰς στέγας των καὶ φεύγουν προτροπάζον ὡς καταδιωκόμενοι ἀπὸ θεομηνίαν.

Δὲν εἶνε ἀληθές, διὰ οἱ μύρμηκες κἀνουν προμνηθείας διὰ τὴν χειμερινὴν ἐποχὴν, διότι τὸν χειμῶνα παθαίνουν νάρχη καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχουν ἀνάγκην τροφῆς. Ἐννοεῖται ὅμως, διὰ ὁ τρόπος τῶν ζῆν τῶν μύρμηκων μεταβάλλεται ἀναλόγως τῶν κατὰ τόπους κλιματικῶν ὁρων.

**

Καὶ αὐτὰ μὲν διὰ τοὺς μύρμηκας, Ὑπολείπεται τώρα νὰ εἰπώμεν καὶ μερικὰ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ τέττιγος, τοῦ λισσιτάτου αὐτοῦ θερινοῦ φύλου, τὸν ὁποῖον ἐγκατοικεῖ ὁ «Ἀνακρέων καὶ ἀναφέρει ὁ Λαῶς εἰς τὸ δούστιχον:

Μὴ σὲ γελᾷ μπάκακας νηδὲ χειλιδνάκι
ἂν δὲν λάλῃς τέττιξας δὲν εἶν' αἰκαλοκαίρι.

Καὶ ἀλλῶς μολὶς τὸν Ἰουνιον γάλλει ὁ τέττιξ, ἐνθ' οἱ μὲν βάτραχοι ἀρχίζουν νὰ κοῦζουν κατὰ τὰς ἀγὰς Μαρτίου, αἱ δὲ χελιδόνες φθάνουν τὸν Μάρτιον. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ νεώτερος ποιητής, ποὺ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν αἰσώπειον μῦθον, ἐφαρμόσεν ἐγράψεν, διὰ ὁ τέττιξ τραγουδεῖ καὶ τὴν ἀνοιξιν.

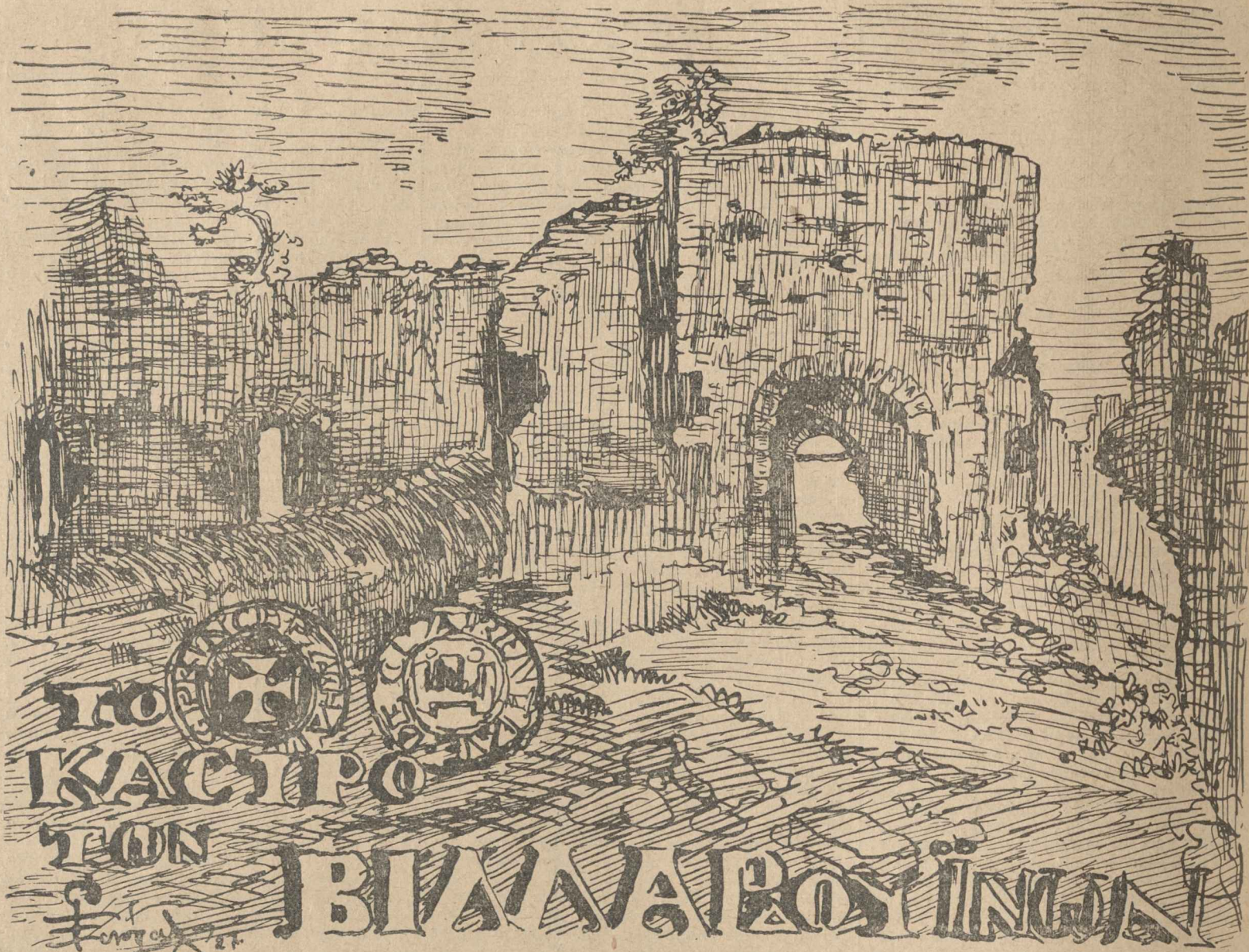
Καλοκαίρι κ' ἄνοιξι
διαν ἥσαν τὰ λουλούδια,
ὁ τρέλις ὁ τέττιξας
τὴν περὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ.

Ὁ τέττιξ ζῇ μεμονωμένος καὶ δὲν ὑπάγεται εἰς τὰ κοινωνικά ἔντομα. Ἐχει πλατεῖαν κεφαλὴν μὲ δύο μεγάλους ὀφθαλμούς καὶ τρία ἐποφθαλμίδια εἰς τὴν κορυφὴν, ὡς καὶ μικρὰς κεφαλὰς. Ἡ κοιλία του εἶναι ἐξωγασμένη. Αἱ πτέρυγες του εἶνε 4, διαφανεῖς, ἄλλοτε ἐγχρωμοὶ ἢ μετὰ μαύρα σημάδια. Ὁ ἄρσεν μετὰ τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν ποδῶν καὶ ἐπὶ τῆς πρῆτης ζώνης τῆς κοιλίας φέρει δύο κοιλότητες, ἐπὶ τούτων δ' ὑπάρχει ἀνατεταμένον δερμα, τὸ ὁποῖον δονοῦμενον δι' εἰδικῶν μυῶν, παράγει τὸ γνωστὸν τερτίσιον, ποὺ δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ πρόκλησις ἐξωτικῆς πρὸς τὴν ἀνταρτοσύναν. Ὁ θήλις τέττιξ εἶναι βωβός. Τίται περὶ τὰ 500 φάρια ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου, τὰ ὁποῖα κρύπτει εἰς τοὺς μικροὺς κλάδους μερικῶν δένδρων. Μὲ τὸ τέρετρον, τὸ ὁποῖον φέρει εἰς τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας του, διατρύχει τοὺς κλάδους τῶν δένδρων τούτων καὶ ἀνοίγει 40 περίπου ὁπὰς. Ὁ τοκετὸς διαρκεῖ 6-7 ὥρας. Ὁ ἄρσεν θνήσκει μετὰ τὸν γάμον του, ὁ δὲ θήλις μετὰ τὴν φθοκίαν.

Περὶ τὸ τέλος Ὀκτωβρίου τὰ φάρια, θερμανθέντα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐκκολλοῦνται εἰς προμνηθείας ἰσομεγεθεῖς μὲ ψύλλους καὶ ὁμοίως μὲ σκάληκας. Αἱ προμνηθεὶς ἀφίρουν τοὺς κλάδους καὶ κατέγονται εἰς τὴν γῆν, ὅπου εἰσδύοντες εἰς βάθος ἐνὸς μέτρου, ἴνα προφυλάκθωσιν ἀπὸ τοῦ κρύου κινδύνου, ποὺ δὲ ἐπαπειλοῦνται. Ἀν συμβῇ τὸ θέρος, ὅπου καταγλυβῶν, νὰ εἶναι περὶ τῶν δένδρων, ἡ θνητὸς αὐτῶν εἶνε μεγάλη. Ἐπὶ ὁλόκληρον τετραετίαν ζῇ ἡ προμνηθεὶς ὑπὸ τὴν γῆν καὶ μεγαθύνηται τρεπομένη μὲ νεαρὰς οἷζας, τὰς ὁποίας εὐρίσκει διὰ τῆς ὁσφρήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εἶνε ἐξῆτον τὸν ἀσπλάκα. Ἐν Ἀμερικῇ μάλιστα ἡ μύτη λαομένη τοῦ τέττιγος, καταστρεπτικὸν εἰς τὰς φυτεῖας, ζῇ μέσα εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σείαθ' 17 ἐτῶν. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀνίλητον αὐτῆν ζωὴν ὁ τέττιξ, ἀτελής ἀκόμη, ἀνοίγει τέλος σπλήνα μέρη σκεδὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ παρῆναι ἐντός αἰθούρας, ἀναιμῶν τὸν εὐνοϊκὸν καιρὸν, ἴνα δ' ἐνός κτηνιματός τοῦ ποδὸς καταγρήν τὴν ὀρμήν καὶ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ φρεσὶ ἐκείνο εἰς νύκην. Τὰ τοιγμάτα τοῦ φρεσὶος ἐπὶ τῆς αἰθούρας, τὴν ὁποίαν παρσκευάζει μετὰ τὰ ὅλα ὄντα, κατὰ Fabre.

Ἡμῶν ὥραν ἀπὸ τῆς ἐξόδου εἰς τὸ φῶς, ὁ τέττιξ, ἀπὸ τὸ ἀναορηθῇ εἰς δένδρον, ἀπεκδύεται τὸ παλαιὸν ἔνδομα καὶ μεταμορφώνεται εἰς τὸ τέλειον ἔντομον, ἔτοιμον μετὰ 2-212 ὥρας νὰ περὶ ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ νὰ φροντίζῃ τὴν τροφήν του καὶ διὰ τὴν διαίτησιν τοῦ εἶδους του. Ὁ Ἀνακρέων μακαρίζει τὸν τέττιγα, διότι πίνει μόνον ὀλίγην δρόσον. Τὸ ἀληθές ὅμως εἶνε ὅτι, καθήμενος ἐπὶ κλάδου, διατρύχει διὰ τοῦ πύργου του τὸν φλοιὸν καὶ ἐκμυζᾷ ἡδονικῶς τοὺς χυμούς αὐτοῦ. Συμβαίνει δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ προσέρχεται καὶ ὁ μύρμηξ καὶ νὰ ἐμφανηθῇ ἀπὸ τὴν ἀνίλητον αὐτῆν τῶν χυμῶν τοῦ φλοιοῦ, εἰσάγων καὶ αὐτὸς τὴν γλῶσσαν του εἰς τὴν ὀπήν, χωρὶς νὰ συναντήσῃ καμμίαν διαμαρτυρίαν τοῦ καλοῦ καὶ ἀνεκτικοῦ τέττιγος. Ἐνίοτε μάλιστα οἱ μύρμηκες γίνονται τόσον ἀπατητικοὶ καὶ ἐνοχλητικοί, ὥστε ὁ τέττιξ ἀναγκάζεται ν' ἀποσπῇ μετὰ περιφρονησεως, ραντίων δ' ὀδῶν τοὺς ἀρπάγας, ὡς παρετήρησε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης. Τοιοῦτοτρόπος οἱ μύρμηκες παρῆναι ἀπὸλυτοὶ κύριοι τοῦ πεδίου, διότι δὲν ἐκτρέφουν ταχέως, διότι δὲν ἀναπαύει πλέον ἡ ἀναορηθῆναι ἀντί τῆς τέττιγος. Ἡ ἀπληστία των τιμωρεῖται.

Ἀλλ' οἱ μύρμηκες δὲν ἀνοικνοῦνται μόνον εἰς τὴν σιναμὴν αὐτῆν λισσιτάτου πρᾶξιν. Ὅταν με

Εἰς τὴν Ἡλίδα, ἐπὶ τοῦ ὄρους Χελωνάτα, δεσπόζον ὅλης τῆς γύρω χαμηλῆς χώρας καὶ τοῦ γαλανοῦ Ἰονίου πελάγους πρὸς τὴν Ζάκυνθον, ὑψοῦται ἀκόμη ἀθικτὸν τὸ μοναδικὸν φραγκικὸν μνημεῖον, τὸ φρούριον Ποντικόκαστρον. Ἄλλοτε ἐλέγετο Χλουμουῖτσι, ἢ φρούριον τοῦ Κλαιρμόν καὶ ἄλλοτε Τορ. ἔξε. Τὰ πλεῖστα μέρη σώζονται ἀνέπαφα καὶ ἂν δὲν ἀφαιρούσαν οἱ τριγύρω χωρικοὶ τὰ ὠραῖα πελεκητὰ ἀγκωνάρια ποῦ ἐστόλιζαν τὰ ἀψιδοειδῆ παράθυρά του, θὰ ἦτο σχεδὸν ὅπως ἐφαίνετο εἰς τοὺς καιροὺς τῆς δόξης του. Τὸ φρούριον αὐτὸ ἦτο συγχρόνως καὶ κατοικία τῶν Φράγκων ἱπποτῶν, τοὺς ὁποῖους ἢ παραδόσις καὶ τὸ περίφημον χρονικὸν τοῦ Μορέα καὶ τῆς Κ ο υ γ κ έ σ τ α ς, μᾶς τοὺς παρουσιάζει χρυσοστολίστους καὶ χρυσοπτερνιστήρας.

Τὸ φρούριον αὐτὸ ἔκτισεν ὁ Δεύτερος Γοδεφρόα ὁ Βιλαρδουῖνος (1218—1246).

Ἀπλοῦν εἰς τὸ σχέδιόν του τὸ φρούριον, χωρίζεται εἰς δύο μέρη, τὸν ἐξωτερικὸν περίβολον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστηρίζοντο καὶ οἱ στρατώνες τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸν ἐσωτερικόν, ὅπου εὐρίσκετο ἡ κατοικία τοῦ ἀρχόντος Βιλαρδουῖνου, ἡ αἵθουσα τῶν ἱπποτῶν, ἡ ἐκκλησία, ἡ κατοικία τῶν χρυσοπτερνηστήρων ἱπποτῶν καὶ ἐν περιεργότατον καὶ μοναδικὸν μνημεῖον, ἀνευρεθὲν καὶ ἐξερευνηθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Βυζαντιολόγου μας κ. Γ. Σωτηρίου, τὸ χωνευτήριον, τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν κατὰ χιλιάδας ἀκόμη ἀνευρισκομένων εἰς τὰ πέριξ τοῦ φρουρίου μέχρις Ἀνδραβίδας, τῆς πρωτευούσης τοῦ φραγκικοῦ τούτου δουκάτου, καὶ τῆς Γλαρέντσας, τῆς Κυλήνης τοῦ λιμένος του.

Τὰ νομίσματα αὐτά, τὰ περίφημα Τορνέσια, κυκλοφοροῦντα καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀκόμη, ἀργυρᾶ, ἔφερον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψews σταυρὸν σσοκελῇ εἰς τὸ μέσον μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν τρι-

γύρω G. PRINCEPS ACHAEIAE καὶ εἰς τὴν ἀντίστροφον ὄψιν DE CLARENTIA.

Τὸ μέρος ὅπου κατεργάζοντο τὸν ἀργυρον εἰς λαυρίδας καὶ τὸν ἔκοπτον εἰς νομίσματα εἶνε εἰς τὸ ἐσώτερον μέρος καὶ εἰς τὸ ἰσόγειον διαμέρισμα τοῦ παλατιοῦ, κάτωθεν τῆς μεγαλοπρεποῦς αἰθούσης τοῦ θρόνου, ἀπερᾶντου μετὰ ὠραῖα μεγάλα παράθυρα μεταξὺ παραστάδων ἐξεχουσῶν στηλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καμμία δὲν σώζεται, πλέον, ἐσυλήθησαν ἀπὸ τοὺς γύρω χωρικοὺς καὶ ἐχρησίμευσαν διὰ τὰς ἐκκλησίαις των, τὰ σπῖτια των καὶ κάποτε ὡς ὑπέρθυρα τῶν σταύλων των.

Τί κρῖμα τὸ Ἑλληνικὸν κράτος νὰ μὴ δυνήθῃ νὰ συντηρήσῃ τὰ μοναδικὰ μνημεῖα ποῦ τοῦ ἐκληροδότησεν ἡ ἀρχαιότης καὶ ἡ Βυζαντινὴ ἐποχὴ. Μόνη δικαιολογία εἶνε ὅτι μόλις συνειστήθη εἶχε τόσα νὰ δημιουργήσῃ ἐξ ἀρχῆς, τόσα πράγματα πρώτης ἀνάγκης, ὥστε παρέβλεψε τὸ καθήκον τὸ ὁποῖον εἶχε πρὸς ὅλον τὸν κόσμον νὰ διασώσῃ ὅτι οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ εἶχον ἀφήσει. Τὸ Χλουμουῖτσι ἦτο ἀθικτὸν, κατοικία τοῦ Τούρκου τοπάρχου, ὅπως καὶ τὸ παλάτιον τῶν Παλαιολόγων τοῦ Μυστρά, οἰκτρὸν ἐρείπιον σήμερον, ἦτο Τούρκικὸν διοικητήριον μετὰ τὴν αἵθουσαν τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων, μετὰ τὰ δωμάτια τῶν πριγκιπισσῶν καὶ τοὺς στρατώνας του.

Ἀλλὰ ὅ,τι ἔγινε ὡς σήμερον ἔγινε.

Διὰ τὸ ὅμως νὰ ἐξακολουθῇ αὐτὴ ἡ καταστροφὴ, ἀφοῦ ὑπάρχοντες τόσαι πολυώνυμοι ἀρχαιολογικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ τμήματα ἀναστήλωσεως καὶ ἐφοριῶν, διὰ τί ἐρωτῶμεν νὰ μὴ τελειώσῃ αὐτὸ τὸ ἀπαίσιον καὶ ἀτιμάζον τὴν Ἑλλάδα μας σύστημα τῆς καταστροφῆς;

Περὶ τῆς υπάρξεως τοῦ νομισματοκοπεῖου δύνανται νὰ ὑπάρξουν ἀντιρρήσεις, ἀλλὰ μία ἐμπεριστατωμένη ἐξέτασις πείθει ὅτι περὶ αὐτοῦ

πρόκειται. Ἡ ὑάλωσις τῶν πυριμάχων πλίνθων τοῦ χωνευτηρίου, τὸ ἔχοντος σχῆμα θολωτοῦ φούρνου καὶ ἰδίως ἢ εἰς τόσον ἀσφαλὲς μέρος τοποθετήσις του ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ βιομηχανικοῦ φούρνου, παραδείγματος χάριν ἀγγειοπλαστικῆς, ὅπως διατείνονται τινές, ἢ καὶ ἀκόμη περισσότερον μαγειρείον φούρνου, ὁπότε δὲν θὰ ἐχρειάζετο ἡ μνημειώδης αὐτὴ οἰκοδομὴ καὶ θὰ περιωρίζοντο εἰς ἓνα κοινὸν φούρνον ἔσω καὶ μεγαλύτερων διαστάσεων τῶν σημερινῶν, οὔτε θὰ ἐλαμβάνετο πρόνοια τῆς κυκλοφορίας τῶν φλογῶν τοῦ καμίνου διὰ διπλῶν πλινθοκτίστων τοίχων.

Ὅ,τι ὁμως ἔμεινεν ἀπὸ τὴν ὠραίαν, πολυτελῆ καὶ ἰσχυρὰν κατοικίαν τῶν Βιλαρδουῖνων εἶνε ἐπιβλητικὸν καὶ μεγαλοπρεπές. Ἰδίως ἡ μεγάλη αἵθουσα τὴν ὁποίαν ἀνέφερα ἀνωτέρω, μετὰ τὰ παράθυρα τὰ μεγάλα, τὰ πλαισιούμενα μετὰ ἐξεχούσας στηλὰς καὶ τὰς θερμάστρας μετὰ ὠραῖα σχήματα καὶ τὴν θολωτὴν ὀροφήν, θὰ ἦτο ὠραῖον πλαιοῖον διὰ τοὺς ἱππῶτας μετὰ τοὺς χρυσοὺς πτερνιστήρας, τὸ ἄνθος τῆς φραγκικῆς ἱπποσύνης τῶν ὠραίων καὶ ἐκλεπτυσμένων πριγκιπισσῶν καὶ ὅπου ἡ ζωὴ ἦτο πολυτελεστέρα καὶ ἐκνυιάρχει ἓνας πολιτισμὸς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῶν Παρισίων βυθισμένων ἀκόμη τότε εἰς τὴν λάσπην τῆς Λουτεκίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

